

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ОБОРОННОГО КОМПЛЕКСУ (НА ПРИКЛАДІ ДП «ОДЕСЬКИЙ
АВІАЦІЙНИЙ ЗАВОД»)**

Виконавець:

студентка 6 курсу 13 групи ЦЗФН

Березинська В.Ю.

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н, доцент кафедри МЕВ

Воронова О.В.

/підпис/

ОДЕСА – 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Воєнно-економічне та військово-технічне забезпечення безпеки України напряду залежить від стану оборонно-промислового комплексу нашої держави.

У період військових дій підприємства оборонного комплексу активно працюють на забезпечення потреб військових України, тобто на внутрішній ринок. Однак, не менш важливим є продовження вже встановлених торгівельних відносин між підприємствами оборонного комплексу та іноземними контрагентами. В цьому аспекті визначається актуальним розвиток експортної діяльності цієї галузі.

Експорт товарів та послуг військового призначення для України забезпечує надходження коштів від іноземних замовників і сприяє як розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу, що є достатньо важливим у період військових дій, так і поповнює державну казну.

Дослідженню діяльності оборонної промисловості присвячено праці таких вчених, як: В. Горбулін, О. Гладковський, В. Бадрак, С. Комарецький, І. Павловський, О. Свергунов, І. Харченко, М. Шевцов, А. Шевцов, В. Шеховцов та інші. Однак безпосередньо експортній діяльності підприємств оборонного комплексу присвячено недостатньо уваги, що і обумовлює актуальність обраної теми.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Головною метою дослідження є розробка заходів щодо удосконалення експортної діяльності підприємств в галузі оборонно-промислового комплексу України.

Для реалізації поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- дослідити сутність та особливості експортної діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу України;
- визначити специфічні риси здійснення міжнародних передач товарів військового призначення;
- встановити методи оцінки експортною діяльністю на підприємствах оборонно-промислового комплексу;
- здійснити аналіз стану експортної діяльності Державного підприємства «Одеський авіаційний завод»;
- розробити напрями удосконалення експортної діяльності ДП «Одеський авіаційний завод».

Об'єктом дослідження є процес здійснення експортної діяльності підприємств галузі оборонно-промислового комплексу України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади удосконалення експортної діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі було застосовано методи узагальнення та синтезу, порівняльного, статистичного та економічного аналізу. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи було використано такі джерела інформації як, нормативно-правова база Державної служби експортного контролю України (Постанови Кабінету Міністрів України, Закони України), матеріали звітності підприємства, матеріали науково-практичних конференцій в

галузі державного експортного контролю України, спеціальна наукова (технічна) література, статистична інформація щодо діяльності підприємства, інтернет-джерела, внутрішня звітність

Державного підприємства «Одеський авіаційний завод».

Практична значущість роботи полягає в тому, що зроблені в роботі рекомендації щодо удосконалення експортної діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу є доцільними до впровадження та подальших розробок у ДП «Одеський авіаційний завод», про що свідчить акт про провадження результатів дослідження.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 95 сторінок. Основний зміст викладено на 93 сторінках. Робота містить 15 рисунків та 6 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретико-методологічні аспекти експортної діяльності підприємств галузі оборонно-промислового комплексу України»* сутність та особливості експортної діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу України, історичні аспекти формування міжнародних передач товарів військового призначення та визначено методи оцінки та контролю за експортною діяльністю підприємств оборонно-промислового комплексу.

У другому розділі *«Аналіз стану експортної діяльності Державного підприємства «Одеський авіаційний завод»»* представлена загальна характеристика діяльності Державного підприємства «Одеський авіаційний завод», проаналізовано чинники, що впливають на експортну діяльність Державного підприємства «Одеський авіаційний завод» та проведено порівняння показників експортної діяльності ДП «Одеський авіаційний завод» до та після запровадження воєнного стану в Україні й порівняння показників діяльності Державного підприємства «Одеський авіаційний завод» на внутрішньому та зовнішньому ринках.

У третьому розділі *«Напрями удосконалення експортної діяльності ДП «Одеський авіаційний завод»»* розглянуто проект створення кластеру для розвитку експортної діяльності підприємства та запропоновано нарощення експортного потенціалу підприємства шляхом участі в міжнародних тендерах.

ВИСНОВКИ

В розділі розглянуто підходи до визначення сутності поняття експорт та експортних операцій. Визначено, що в залежності від походження чи призначення товарів, що вивозяться в статистиці розвинених країн розрізняють наступні види

експорту: вивіз товарів, що вироблені чи перероблені в країні експортера; вивіз іноземних товарів після їх переробки в даній країні під митним наглядом; вивіз вітчизняних товарів для переробки за кордоном під митним наглядом з наступним поверненням; вивіз іноземних товарів, що пройшли транзитом через країну без розміщення їх на митних складах; тимчасовий вивіз вітчизняних товарів; вивіз за кордон іноземних товарів, ввезених в країну тимчасово.

Визначено, що умови та результати експортної діяльності країни значною мірою визначають характер її участі в системі міжнародної торгівлі та інших форм співробітництва за її участі.

Встановлено, що експортна діяльність підприємств оборонно-промислового комплексу відрізняється від інших підприємств тим, що робота цих підприємств на зовнішніх ринках військової продукції йде по шляху формування комплексних пропозицій для іноземних контрагентів, тобто експорт продукції супроводжується набором послуг, таких як навчання персоналу по експлуатації продукції або обладнання, техніки, що поставляється; післяпродажне обслуговування експортованої продукції, створення центрів (баз) зберігання запасних комплектів та оперативного гарантованого обслуговування.

Доведено, що особливість експортної діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу України полягає також в використанні двох основних типів контрактів: прямих контрактів із замовником та договорів комісії за участі спеціалізованих експортних компаній.

В розділі також розглянуті історичні аспекти формування міжнародних передач товарів військового призначення.

Визначено, що розвиток міжнародних науково-виробничих структур створення озброєння та військової техніки призвело до посилення діяльності міжнародних органів регулювання військово-економічної діяльності. Внаслідок розвитку міжнародних коопераційних програм створення озброєння та військової техніки відбулася взаємозалежність національних військових господарств, створення консорціумів.

Встановлено, що оцінка ефективності експорту підприємств оборонного комплексу відбувається за розрахунком показників на базі порівняння раніше набутих економічних результатів з витратами ресурсів на їх досягнення.

В розділі 2 надано загальну характеристику Державному підприємству «Одеський авіаційний завод», яке спеціалізується на капітальному та відновлювальному ремонті, модернізації авіаційних двигунів, літаків, комплектуючих, агрегатів, виготовленні запасних частин, гумотехнічних виробів та ін.

Для докладнішого аналізу позицій Державного підприємства «Одеський авіаційний завод» здійснено аналіз можливостей та погроз на зовнішньому ринку.

Визначено, що ДП «Одеський авіаційний завод» має значні переваги перед іншими конкурентами і відповідно має переваги по експорту своєї продукції

Встановлено, що для підприємства ДП «Одеський авіаційний завод» серед основних чинників, що впливають на його експортну діяльність слід виокремити форсмажорні обставини, конкуренцію на зовнішньому ринку та зміну валютних курсів.

Аналізуючи експорту діяльність підприємства, доведено що частка експорту у загальній діяльності ДП «ОАЗ» становить 71%, що свідчить про те, що ДП «ОАЗ» вже багато років є чи не єдиним із найбільш кваліфікованих та сумлінних постачальників послуг в сфері військової та цивільної авіації

В розділі 3 зроблено рекомендації щодо впровадження проекту створення кластеру для розвитку експортної діяльності підприємства, який повинен об'єднати державні та приватні компанії на основі чіткої спеціалізації. Учасники кластеру матиме замкнутий цикл виробництва, розроблятиме нове обладнання та випускатиме новітню продукцію, а також матиме дозвіл спецекекспортера.

Інтелектуальні та фінансові ресурси при цьому мають бути спрямовані на технологічне оновлення виробничої бази, удосконалення взаємодії науки і виробництва, інтеграцію у світову кооперацію та військово-промислово кооперацію, підготовку висококваліфікованих кадрів.

З метою розширення географії ринків збуту продукції озброєння, а також виходу на нові сегменти традиційних регіональних ринків вітчизняної продукції внесено рекомендації щодо участі у міжнародних оборонних ярмарках.

Визначено, що для подальшого розвитку підприємств ОПК слід

- зформувані довгострокові програми закупівель військової техніки Збройними Силами України, які б дозволили розробити комплексний план закупівель за основними напрямками відповідно до завдань модернізації Збройних Сил України;
- прискорити прийняття законів, пов'язаних з розробкою і виробництвом озброєння та військово-технічним співробітництвом України з іноземними державами;
- збільшити двосторонню контрактну базу у військово-технічній сфері, що відкриє нові можливості для подальшого поглиблення міжнародного співробітництва у цій сфері.

В розділі також внесено рекомендації щодо участі підприємства у міжнародних тендерах в сфері світової оборонної промисловості, оскільки це надасть можливість підприємству збільшити свою конкурентоспроможність на світовому ринку внаслідок прозорого вибору переможця, заснованого лише на рентабельності та вигідності цінової пропозиції з найкоротшими строками поставки товарів.

Доведено також, що участь Державного підприємства «Одеський авіаційний завод» в міжнародних тендерах сприятиме підвищенню завантаженості виробництва та забезпеченню надходження валютних інвестицій у розвиток підприємства, підвищить фінансове становище підприємства та забезпечить налагодження зв'язків з іноземними компаніями задля здобуття сумісного досвіду та підвищення рівня кваліфікації фахівців.

АНОТАЦІЯ

Березинська В.Ю. «Удосконалення експортної діяльності підприємств оборонного комплексу (на прикладі ДП «Одеський авіаційний завод»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні

економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження виступають процес удосконалення експортної діяльності

В роботі розглянуті теоретико-методологічні аспекти експортної діяльності підприємств галузі оборонно-промислового комплексу України

Здійснено аналіз стану експортної діяльності Державного підприємства «Одеський авіаційний завод»

Запропоновано напрями удосконалення експортної діяльності ДП «Одеський авіаційний завод».

Ключові слова: експортна діяльність, підприємства оборонного комплексу, міжнародні передачі товарів військового призначення, оборонно-промислова галузь

ANNOTATION

Berezynska V.Yu. " Improving the export activity of enterprises of the defense complex (on the example of SE "Odesa Aviation Plant")".

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2022

The master's qualification work consists of three sections. The object of research is the process of improving export activity

The paper examines the theoretical and methodological aspects of the export activity of enterprises of the defense-industrial complex of Ukraine

An analysis of the state of export activity of the State Enterprise "Odesa Aviation Plant" was carried out

Directions for improving the export activity of the SE "Odesa Aviation Plant" are proposed.

Keywords: export activity, enterprises of the defense complex, international transfers of military goods, defense industry